

HERMENEVS

9^e JAARGANG, AFL. 8 — 15 APRIL 1937

Lingua Triumphans

Lasciate ogni esperanto!

Ibam forte Via Sacra, cum mira loquela
Necdum nota mihi subito pervenit ad aures.
Vocibus advertens mentem vestigia torsi
Ad sonitum, quaerens qui tandem sermo sonaret.
Languis e variis distorta vocabula quidam
Edere visus erat, modo Gallica reddere verba,
Nunc Hispana, sed Italicis promiscua multis,
Immutata parum veraeque imitamina formae.
'Ecquis homo blaterat male sanus an uvidus', inquam,
'Vocis an humanae simulator psittacus ales,
Quem docuere loqui multi variique magistri?'
Tunc aliquis dixit, forte auscultator et ipse:
"Falleris, optime vir, nec inania verba seruntur,
Sed nova lingua sonat, quae dicitur Esperanto.
Sperat enim structor fore ut olim publica fiat
Nullis non mundi populis facticia lingua.'
In mentem venisse homini confingere linguam
Ut fieret cento collectis undique pannis —
Credere quis possit? Cui non satis esse videntur
Illae, quas garrire homines sine more modoque
Audimus, fabricatoris non arte creatas?
Sin opus est cunctis fieri commercia linguae,
Una Latina volans Hermeneus omnibus esto!
Illa etenim perstat nobis interpretes avita,
Qua non nobilior, qua non subtilior ulla est.
Illa quas colimus blandae cecinere Camenae,
Illa Romulei quondam dixere nepotes.
Cur igitur sartor nunc hic, nunc ille laborat
Consuere ex laceris linguae simulamina pannis?
Istos tam stupidis tandem desistere coeptis
Admonet Hermeneus, dux semper fidus et auspex!

P. H. D.

*Wie het met de inhoud van dit gedicht niet eens mocht zijn, uite dit in even
fraaie Latijnsche verzen.*

Red.

Voor den Invalide

Van IVA.

Lysias heeft deze redevoering geschreven voor een mannetje, dat nit de staatskas van Athene een invaliditeitsrente kreeg, krachtens een oude wet van Solon, van waarschijnlijk één obool per dag.

Jaarlijks werden de steuntrekkers gecontroleerd; blijkbaar is deze cliënt het slachtoffer van een aanklacht, gedaan door iemand, die meent, dat hij uit zijn handeltje (een groentenhandel misschien) zooveel verdient, dat hij geen onderstand behoeft.

De man draagt zijn verdediging zelf voor — met een humor, die men van iemand in zijn omstandigheden niet verwacht en met een levendigheid in zijn betoogtrant, die ons suggereert, dat hij, hoewel invalide, staat te dansen en te springen voor de leden van de Boulè, die de beslissing zullen moeten nemen.

VOOR DEN INVALIDE

't Scheelt niet veel, o Raad, of ik ben mijn aanklager dankbaar, omdat hij mij bezorgd heeft dit proces.

Tevoren toch had ik geen aanleiding om van mijn leven reken-schap te geven; nu heb ik die door hém gekregen. En ik zal beproeven door mijn redevoering duidelijk te maken, dat hij liegt, en dat ik geleefd heb tot op den dag van heden, lof meer waard dan afgunst. Want om geen andere reden lijkt het mij, dat hij mij dit proces heeft aangedaan dan uit jalouzie en wie hen benijdt, met wie de anderen medelijden hebben, van welke schurkenstreek, dunkt u, zal zoo iemand zich kunnen onthouden? Want als hij mij om mijn geld zoekt En als hij mij om een veete straft, dan liegt hij, want om zijn voosheid ben ik nog nooit met hem, noch als vriend noch als vijand, in aanraking geweest. Het is nu toch wel duidelijk, dat hij jaloersch op mij is, omdat ik, hoewel met zoo een gebrek behept, een beter burger ben dan hij. Natuurlijk, want ik meen, O Raad, dat men de tekortkomingen van het lichaam door de ontwikkeling van den geest moet verhelpen; want wanneer ik gelijk aan mijn lichamelijk ongeluk ook mijn geest zal hebben en zoo de rest van mijn leven zal doorbrengen, waarin zal ik dan verschillen van hem?

Hierover dan laat zooveel door mij gezegd zijn.

Over datgene, waarover het mij past te spreken, zal ik zoo kort mogelijk het woord voeren.

Want mijn aanklager beweert, dat ik niet billijkerwijs krijg het geld uit de staatskas. Want van lichaam ben ik normaal, en ik hoor niet tot de invaliden en bovendien versta ik een beroep, zoodat ik ook zonder deze uitkeering kan leven. En als bewijzen gebruikt hij: van mijn lichaamskracht, dat ik paard rijd, van de welgesteldheid uit mijn beroep, dat ik kan omgaan met menschen, die verteringen kunnen maken. Die welgesteldheid uit mijn beroep en mijn overige leven, hoe het reilt en zeilt, dat weet gij, dunkt mij, allen. Toch zal ik het kortelings vertellen.

Mij heeft mijn vader niets nagelaten, mijn moeder, die overleden is, heb ik tot twee jaar geleden onderhouden, en kinderen heb ik nog niet, die mij zullen kunnen bijspringen. Een beroep bezit ik, dat maar schraal kan helpen, dat ik zelf nog met moeite beoefen en iemand, die het van mij overneemt, heb ik nog niet kunnen vinden. Vast inkomen heb ik geen ander dan dit. Neemt ge mij dit af, dan loop ik kans onder de meest moeilijke omstandigheden te geraken, Stort me dus niet, nu het u mogelijk is, o Raad, mij op een rechtvaardige manier te redden, onrechtvaardig in het ongeluk. En wat ge mij, toen ik jonger was en krachtiger, gegeven hebt, neemt me dat, nu ik ouder en zwakker word, niet af. En behandelt niet, gij, die vroeger ook jegens hen, die geen enkel ongeluk hadden, zeer veel medelijden toonde! te bezitten, nu, om dien man daar, hen, die ook bij hun vijanden deernis wekken, onbarmhartig.

En brengt niet, door mij te durven verongelyken, ook de anderen, die gelijk aan mij eraan toe zijn, tot wanhoop.

Het zon ook zonderling zijn, indien gij, toen mijn ongeluk enkelvoudig was, dat ik toen klaarblijkelijk dit geld kreeg, maar nu; en ouderdom en ziekten en de daarmee gepaard gaande ellende over mij komt, dat het mij nu afgenomen wordt.

Mij lijkt den omvang van mijn armoede de aanklager te kunnen aantoonen het duideliĳkst, als geen ander van de menschen. Want wanneer ik, aangewezen om een tragedie te bekostigen, hem zou oproepen tot een ruil van bezit, dan zou hij tien keer verkiezen een tragedie uit te monsteren, liever dan eenmaal te ruilen.

Is het nu niet brutaal mij ten laste te leggen, dat ik om mijn groeten welstand op gelijken voet kan converseeren met de rijksten,

wanneer, indien van die dingen, die ik zeg, ook maar iets gebeurde, hij toe moest geven, dat ik zoo ben als ik ben, zelfs nog armzaliger.

Over mijn paardrijkunst, waarvan hij heeft durven melding maken bij U, niet bang voor de slagen van het Lot, die ook hem kunnen treffen, en evenmin U eerbiedigend, is niet veel te zeggen, want ik, o Raad, meen, dat allen, die een ongemak hebben, dit moeten zoeken en hierover moeten prakkizeeren, hoe ze zich met den minsten smart in het hun overkomen lijden zullen schikken.

Van dezen ben ik er een en vervallen tot zoo'n ongeluk heb ik deze verlichting voor mijzelf gevonden voor de langere afstanden, die ik nu eenmaal moet afleggen.

Wat het grootste bewijs is, o Raad, dat ik om mijn ongemak en niet om mijn overmoed, zoo als hij beweert, op een paard stap, is gemakkelijk te begrijpen. Immers, als ik vermogend was, dan zou ik het wel weelderiger aanleggen en bereed ik geen manege-paarden. Nu echter, nu ik mij deze weelde niet veroorloven kan, word ik wel genoodzaakt andermans paarden te gebruiken, dikwijls. Is het niet zonderling, dat deze aanklager, als hij mij op een luxe paard zag rijden, zou zwijgen? Wat zou hij immers beweren? Maar omdat ik nu op geleende paarden rijd, probeert hij Ulieden te overreden, dat ik valide ben. En dat hij, het feit, dat ik twee stokken gebruik, terwijl de andere menschen er maar één gebruiken, niet als aanklacht stelt, dat ook dit de eigenschap is van vermogende lieden?

Maar dat hij wel, dat ik paardrijd, als bewijs gebruikt, dat ik vermogend ben. — En toch — otn dezelfde reden gebruik ik beide.

Indien hij sommigen van Ulieden dit zal wijsmaken —, wat belet mij dan deel te nemen aan de loting voor archont en, wat belet U mij af te nemen die paar stuiver, omdat ik immers recht van lijf en leden ben en ze hem toe te wijzen uit medelijden, omdat hij gebrekkig is, want niet zult gij denzelfden, omdat hij valide is, ontnemen de uitkeering en zullen zij (de thesmothetai) hem als een gebrekkige van de loting uitsluiten.

Maar dat zal niet gaan, want gij hebt niet dezelfde meening als hij, en hij gelooft het zelf ook niet en dit is maar goed ook.

Hij is gekomen om te procederen, alsof dat gebrek van mij een melkkoetje is en hij probeert U te overreden, dat ik niet ben, zooals Gij allen ziet. Gij vertrouwt echter meer, wat het werk van verstandigen is, op Uw eigen oogen dan op de praatjes van dien vent.

Hij zegt, dat ik een brutaal heer ben en een geweldenaar en al te

aanmatigend van aard, denkende dat, indien hij met dikke woorden mij noemt, hij de waarheid zal zeggen, maar dit niet zal doen, wanneer hij op een zeer bedeesde manier mij betitelt en niets liegt. Want niet den zwoegers en den al te berooiden past het overmoedig te zijn, maar hen, die veel meer dan het noodzakelijke bezitten; en ook niet hen, die onvolwaardig van lichaam zijn, maar hen, die zeer vertrouwen op hun eigen kracht; en ook niet hen, die al op gevorderden leeftijd zijn, maar hen, die nog jong zijn en jonge ideeën hebben. Want de rijken koopen met hun geld alles af, wat hun bedreigt, maar (k ar-men worden door het gebrek, dat zij hebben, tot voorzichtigheid gedwongen; en de jonge menschen worden geacht vergiffenis te erlangen van de ouderen, maar als de ouderen een buitensporigheid begaan, berispen hen gelijkelijk beiden; en den krachtigen past het, ook al wordt hen geen kwaad aangedaan, wie ze maar willen te brutaliseeren, maar den zwakken is het niet mogelijk, als ze gebrutaliseerd worden, zich te verdedigen tegen hen, die begonnen zijn, en evenmin als ze willen brutaliseeren, het te winnen van hun slachtoffers. Zoodat het mij wil lijken, dat de aanklager spreekt over mijn overmoed, niet ernstig bedoeld, maar schertsend, en dat hij U niet overreden wil, dat ik inderdaad zoo ben, maar dat hij een loopje met mij wil nemen, alsof hij daar iets geestigs mee doet.

Verder zegt hij, dat bij mij samenkomen slechte menschen en velen, die hun eigen goed erdoor gelapt hebben en die nu azen op hen, die probeeren hun bezit bijeen te houden. Maar Gij bedenkt allen, dat als hij dat zegt, hij niet zoozeer mij aanklaagt, alswel alle anderen, die een beroep hebben, en niet alleen die bij mij binnenkomen/maar ook die bij andere handwerkslieden komen. Want een ieder Uwer is gewoon te komen, de één in een parfumeriewinkel, de andere bij een barbier, weer een ander bij een zadelmaker en weer een ander onverschillig waar, en de meesten bij hen, die het dichtst bij de markt gevestigd zijn, zeer weinigen bij hen, die ver daar van af wonen; zoodat indien iemand Uwer van slechte bedoelingen wil verdenken hen, die mij bezoeken, dan is het duidelijk, dat hij dat ook moet doen ten opzichte van hen, die met anderen omgaan; en indien ten opzichte van dezen, dan ook van alle andere Atheners; want Gij allen zijt gewoon Uw tijd door te brengen en binnen te loopen op de een of andere plaats.

Maar genoeg hiervan, want ik weet niet, waartoe door me al te

nauwkeurig te verdedigen tegen ieder punt afzonderlijk van de aanklacht, ik U langer lastig moet vallen. Want wanneer ik over de hoofdzaken uitgepraat ben, waartoe moet ik dan over kleinigheden, zooals hij daar doet, ernstig uitwijden. Ik verzoek U allen, o Raad dezelfde gezindheid jegens mij te hebben als ook voorheen. Wilt me niet van datgene — het eenige van de dingen in het vaderland, waar aan het lot mij toegestaan heeft, deel te hebben — om hem berooven en laat hij in zijn eentje U niet overreden mij dat, wat Ge eertijds met algemeene stemmen allen mij gegeven hebt, weer te ontnemen.

Want omdat, o Raad, de godheid ons beroofd heeft van het voor naamste, heeft de staat ons toegewezen deze uitkeering. in de meening, dat gemeenschappelijk zijn de kansen voor allen, zoowel op het goede als op het kwade. Ik zou toch al te rampzalig zijn, indien ik van het schoonste en het grootste door mijn ongeluk beroofd ben en mij dat, wat de staat gegeven heeft, uit voorzorg, aan hen, die er zoo aan toe zijn als ik, door mijn aanklager ontnomen wordt. In geen geval, o Raad, brengt zóó Uw stem uit. Waarom toch zal ik U zoo tegenover mij vinden, soms omdat door mij iemand ooit nog tot een proces gebracht, verloren heeft zijn vermogen? Maar ook niet één kan dit aantonen. Soms omdat ik een bemoeial ben, en arrogant en twistziek? Maar niet zulke levensprincipes houd ik er nu een keer op na. Soms omdat ik al te brutaal ben en geweldenaar? Maar zelfs hij kan dat niet beweren, tenzij hij ook dit wil liegen, precies als de andere dingen. Soms omdat ik, tijdens de Regeering van de Dertig tot invloed gekomen, velen van de burgers kwaad gedaan heb? Maar met de groote meerderheid van U ben ik in ballingschap gegaan, naar Chalcis aan den Euripos; en hoewel het mij mogelijk was met hen rustig als burger te leven, heb ik het verkozen met U alles in de waagschaal te stellen.

Mocht ik, o Raad, die niets misdreven heb, U niet tegenover mij vinden zooals zij, die veel op hun kerfstok hebben; maar brengt omtrent mij dezelfde stem uit als Uw voorgangers. Dit bedenkend, dat ik niet, belast met het beheer van staatsgeld, rekening en verantwoording daarvan geef, ook niet een ambt bekleed, dat neerleg en verslag daarvan doe, maar om een obool slechts sta ik hier te praten. En dus zult Gij de rechtvaardigheid inzien, allen, en als ik daarvan profiteer, zal ik U dankbaar zijn, maar hij zal in het vervolg begrijpen, dat hij niet zwakkeren een laag moet leggen maar probeeren zijn gelijken de baas te worden.

E. S.

Romeinsche annonces

Wellicht is de waardeering voor Guinness ale bij de classici nog toegenomen sedert ze mochten vernemen dat door de bekende firma ook in keurig Latijn wordt geadverteerd. Intusschen adverteerden in keurig Latijn nog — de Romeinen zelf. In een of ander boek over Pompeji kan elkeen daarvan vele voorbeelden aantreffen. Maar de Romeinsche annonces uit andere middens zijn wel veel minder bekend, waarom wij er hier zeer enkele onder de oogen van de lezers wenschen te brengen.

Septumanus, destijds hotelhouder te Lyon, zocht den weg naar het hart van reizigers en toeristen met het volgend opschrift, dat uithing boven de deur van zijn pension:

*Mercurius hic lucrum promittit, Apollo salutem, Septumanus
hospitium cum prandio. Qui venerit, melius utetur post.
Hospes, ubi maneat prospice.*¹

Kon gerust — vindt U ook niet? — boven de deur van een moderne Lyon's (te Londen) nuttig werk verrichten.

Een ander epigram is niet zoo uitdrukkelijk, maar juist daarom misschien méér anregend:

*Viator audi. Si libet intus veni; tabula est aenea, quae
te cuncta perdocet.*²

Vandaag noemen we dat — efficiency.

Een fleuriste uit de omgeving van Nimes stelde kransen beschikbaar, maar „alléén voor minnende harten”. Of hoe interpreteert U anders dezen tekst:

*Non vendo nisi amantibus coronas.*³

Van een marmerbewerker is verder deze annonce bewaard:

*D(is) M(anibus). Titulos scribendos vel si quid operis
marmorarii opus fuerit, hic habes.*⁴

¹ CIL, I, 1, 2031.

² CIL, XII, 5732; het stuk is herkomstig uit Aix-les Bains.

³ Revue épigraphique, 1890, p. 39, nr. 827.

⁴ CIL, VI, 9556.

terwijl een steenkapper uit Sicilië in twee talen terzelfdertijd adverteerde:

ΣΤΗΛΑΙ ΕΝΤΑΔΕ ΤΥΠΟΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΧΑΡΑΣΣΟΝΤΑΙ ΝΑΟΙΣ
ΙΕΡΟΙΣ ΣΥΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙΣ ΔΗΜΟΣΙΑΙΣ - *Titulei heic ordi-*
nantur et sculpuntur aidibus sacreis cum operum publicorum (sic).¹

Boven den ingang van een zwembassin dat te Bologna door Legianus Verus werd geëxploiteerd, las men dit:

*In praedis C. Legianni Veri balineum. More urbico lavatur
et omnia commoda praestantur.²*

„Net als te Rome”, asjeblief, en „met al het gewenschte comfort”.

Een geestigheid eindelijk, met dewelke nu nog wel eens 'n winkelier 'n uitje bedoelt te tappen, verleent een vroolijk karakter aan volgende inscriptie op een badhuismozaïek uit Noord-Afrika:

*Bene laves. Hodie assem des, cras gratis, Res tuta. Salvus
laves et bono eius qui fieri iussit ex suo parcimonio.³*

Het stuk is zestien eeuwen oud.

Antwerpen.

G. RASKIN.

De landelijke brieven van Claudius Aelianus

Misschien verbaast men zich, wanneer ik aandacht vraag voor de zoo weinig bekende, bijna vergeten en niet altijd geprezen „Ἀγροικαὶ ἐπιστολαί” van Aelianus. Wat mij er toe brengt is het onlangs bij Boosten en Stols verschenen boekje van Karel van de Woestijne: „Laethemsche brieven over de lente”. Men weet hoe de dichter in zijn werk door de oudheid is geïnspireerd (zie het artikel van Prof. Kuiper in de 4^e jaargang van Hermeneus, afl. 8), maar niet zoo bekend is, dat deze lentebrieven volgens de eigen bekentenis van van de Woestijne door de landelijke brieven van Aelianus werden ingegeven. Hij zegt daarover: „De schrijver, die zich in die jaren (omstreeks 1901) ter zelf-ontwikkeling had gewijd aan nogal losse, zij het ijverige studie der Grieksche letteren, had tot oefening de vertaling ondernomen van Claudius Aelianus „Landelijke brieven”.

¹ CIL, X, 7296.

² CIL, XI, 721.

³ CIL, VIII, 2, 8424.

Het feit, dat hij zelf, sedert een paar jaar met zijn broeder Gustaaf en zijn vrienden George Minne, Valerius de Saedeleer en anderen, die hij hier erkentelijk gedenkt, het Leiedorpje Sinte Martens I[^]aethem, op korten afstand van de stad Gent bewoonde, schonk aan het werkje van den Helleniseerenden Praenestijn een uitzonderlijke, haast onmiddellijk-reëele doorleefdheidsbeteekenis; het genot, dat hij erbij vond, richtte zijn keus en scherpte zijn smaak bij de jongelingsontboezemingen, die deze Laethemsche brieven in eerste instantie zijn. Dat zij waard zijn geacht te worden herdrukt, danken zij echter in de eerste plaats Aelianus. Dit wilde de auteur niet verzwijgen.”

De waardeering van den dichter van de Woestijne rechtvaardigt, dunkt mij, reeds voldoende een opgraving van deze twintig korte gephantaseerde brieven, die men bovendien niet zoo gemakkelijk in handen krijgt, tenzij men beschikt over de Didot-editie der epistolographen of over een 16^e of 17^e eeuwsche verzameling, waarin zij zelden ontbreken. Zelf herinnerde ik mij bij het lezen der Laethemsche brieven hoe ik een tiental jaren terug in een bekoorlijk Noordhollandsch dorp, dat ik mij droomde als het oude Praeneste, waarheen Aelianus het Rome van Heliogabalus ontvluchtte om op het land de rust te vinden, aan een vertaling van deze brieven werkte, met geen ander doel dan die zelfontwikkeling, waarin blijkbaar destijds ook de dichter geloofde, zooals in de voortreffelijkheid van een obscuur auteur. Want als zoodanig moet men den Griekschschrijvenden Romein Aelianus toch blijven zien. Al moge dan in zijn brieven iets te vinden zijn, — een zekere verfijning in den vorm, een zekere originaliteit van gedachte, die aan dit werk het cachet geven, dat ook in de beste epigrammen der anthologie niet ontbreekt, al begrijpt men waarom den schrijver het epitheton *μελιγλωσσοσ* werd toegekend en dat hij zelf in zijn villa ver van het steedsch gewoel voor alles een bucolische rust zocht, dat hij het Giorgionelandschap lief had zooals de lectuur van Theocritus of Vergilius, afgewisseld door die der attische comedieschrijvers, waarvan de invloed in zijn brieven is terug te vinden, dit alles belet niet, dat hij de poeta minor blijft en dat men zich moet hoeden zijn beteekenis te overdrijven. Het is zeker, dat hij aan de litterair-dorre periode der derde eeuw, kort na den zooveel belangrijker Apuleius en nog voor de verschijning van den waarlijk groeten dichter Claudianus, geen bijzonder relief kon geven. Intusschen ligt zijn beteekenis vooral

hierin, dat hij gezien kan worden, zooals de dichter van het wellicht ongeveer gelijktijdig ontstane *Pervigilium Veneris*, als laatste ver-tegenwoordiger van een tot sterven gedoemde mentaliteit, welke het Christendom vijandig was, maar niet minder deed voorvoelen en den weg daartoe baande. De renaissance zou deze werken weer herkennen en beminnen. In onzen tijd bleven zij verborgen behalve aan enkele verfijnde geesten van het fin de siècle. Walter Pater werd bezield door het *Pervigilium Veneris* en heeft misschien evenals zijn volgelingen van de Oscar Wilde-kring deze brieven gekend, waarvan ik echter tot mijn spijt geen bewijzen vond. Aubrey Beardsley zou er een waardig illustrator van zijn geweest. In Frankrijk gaf de dichter Pierre Quillard in 1895 een vertaling met commentaar, die thans onvindbaar is ¹. Ik verheug mij sinds eenige jaren in het bezit van een reeds vergeeld exemplaar, dat misschien eenige waarde heeft door een eigenhandige dedicatie van den auteur, luidende aldus: „Τῷ φιλάτῳ καὶ εὐσεβεστάτῳ ποιητῇ Κατουλλῷ Μενδῆς”, opgedragen dus aan den zeer geliefden en rechtschapen dichter Catulle Mendès, terwijl dan volgt een citaat uit de 8e brief, welke Quillard terecht dierbaar was: „Mon nom (de naam van de hetaire Opora) m’enseigne que la beauté des corps ressemble à l’automne. Tant qu’elle fleurit il convient que nous recevons pour elle largesse égale; mais quand elle s’est écoulée, qu’est-ce de nous qu’un arbre dénudé à la fois de fruits et de fleurs. Et la nature encore a donné aux arbres de reverdir: les courtisanes n’ont qu’une automne.”

De bewondering voor deze vruchten van de herfst der oudheid, die op het voorbeeld van Des Esseintes zooveel van hun tijdgenooten boeide, moet ook Quillard en Mendès tot elkaar hebben gebracht. Beiden leefden in de geestelijke nabijheid van oude auteurs. Quillard vertaalde, behalve Aelianus, ook de toen pas ontdekte Mimen van Herondas, verder Porphyrius, Iamblichus en Sophokles (de Philoktetes). Van Mendès is bekend, dat hij ook bijwijlen de Latijnsche Muze eerde en dat hij op het voorbeeld van den renaissance dichter Jean Bonnefon (wiens „Pancharis” hij stelde boven de „Basia” van onzen onsterfelijken Janus Secundus) latijnsche gedichten uitgaf onder het pseudoniem C. Valerius, de voornamen van Catullus. Ik ontleen die bijzonderheden aan het artikel van Jules

¹ Ed. *Mercur de France*. In 1931 verscheen een Duitsche vertaling van Franz Blei bij G. Muller in München, geïllustreerd door Y. Wemer Schmidt. De vertaling van Quillard zal wel aan Van de Woestijne bekend zijn geweest; cf. Joris Eeckhout: „Een Inleiding tot Karel v. d. Woestijne” 1931, blz. 127.

Tellier, nog een dichter-humamst uit die dagen, zoals Louis Ménard en Anatole France en later Pierre Luoy, Marcel Schwob en Rémy de Gourmont. (Oeuvres complètes, éd. de la Tailhède, II p. 92).

Ik laat hier thans de vertaling van een acht-tal brieven volgen. De text spreekt voor zich zelf en behoeft verder geen verklaring. Kenmerkend is de verheerlijking van het rustige, tegelijkertijd moeilijke maar verheven landleven: de „γεωργική δικαία”, de labor improbus van Vergilius. Dat zal latere dichters vooral hebben aangetrokken, maar ook die eigenaardige mengeling van ernst en humor, die het epistolaire genre steeds in eere deed blijven. De figuur van den menschenhater Cnemon is zooals men weet, ook als Timen — ἀποροῶξ τῶν Ἐρινύων, gebroedsel der Eriny en, noemt Aristophanes (Lys. 811) hem — het onderwerp van een Lucianus-dialogoog, terwijl ook één van de brieven van den rhetor Alciphron, die aan Aelianus doet denken, zulk een misanthroop tot onderwerp heeft. (III, 14). In den hieronder onder 7 volgende brief verschuilt Aelianus zich onder den naam van Demylos, want volgens zijn biograaf Philostratos beroemde hij er zich op nooit Italië te hebben verlaten en nog nimmer op een schip de zee te hebben bevaren.

In de Laethemsche brieven vindt men geen directe reminiscenties aan Aelianus, maar misschien verschaft mijn vertaling eenig nut aan bewonderaars van den dichter, in afwachting van een publicatie van zijn vertaling. Zij zullen het, hoop ik, ook eens kunnen zijn met de uitspraak van Tellier: „Il est sur qu'il y a un je ne sais quoi, qui est divin dans le moindre des livres grecs” (Oeuvres II, p. 338).

Dercyllus aan Opora.

I.

Ik prijs je niet omdat je zegt een schoonheid te zijn en veel aanbidders te hebben. Misschien bewonderen zij je terwille van je uiterlijk, maar mij ben je dierbaar door je naam („Ὀπορα” = de tijd van het jaar waarin de vruchten rijpen, dus herfst en overvloed). Ik prijs je zooals ik ook mijn geboortegrond prijs en ik bewonder de scherpzinnigheid van hem, die je dien naam schonk, omdat niet alleen de stedelingen maar ook de landlieden door liefde voor je verteerd zullen worden, daar je naam juist vooral hem, die op het land leeft, tot liefde zal verlokken. Daarom zend ik je nu van je naamgenoot op het land (de vruchten brengende herfst dus), vijgen en druiven en wijnmoer uit de kuip. En ik voeg er in de lente rozen aan toe, O Opora van de velden!

2.

Opora aan Dercyllus.

Je misbruikt mijn naam of je spot er mee en dat weet je zelf heel goed. Ik meen echter, dat de geschenken, die je me gezonden hebt, je niet tot eer strekken. Mooi zijn die vruchten voor twee obolen en die koppige jonge wijn! Mijn Phrygische dienstmaagd moge ze opdrinken, ik drink alleen wijn van Lesbos of Thasos en ik heb geld noodig. Opora aan Opera te zenden is hetzelfde als vuur op vuur te stapelen en dat had je net zoo goed kunnen weten als ik. Want mijn naam dwingt mij er toe om van alle mannen, die in mijn buurt komen overvloed van geld af te troggelen. Bovendien leert mijn naam mij, dat ook de schoonheid van het lichaam op Opora lijkt: zoolang het lichaam jong en krachtig is, zoolang is het ook bevallig, maar zoodra de krachten te kort schieten, wat is het lichaam dan anders dan een van zijn vruchten en bladeren beroofde boom? En toch is het voor die boomen van nature weggelegd om andermaal te bloeien, terwijl een hetaire maar één herfst kent. Daarom moet zij wel met het oog op haar ouden dag spaarzaam zijn.

3.

Callipides aan Cnemon.

Van alle goede dingen, die het land oplevert is het beste de rust van het leven. Want juist die rust en hun werk maakt de landlieden zoo zachtmoedig van aard. Maar om de een of andere reden, ik weet niet waarom, ben jij geen goede buur voor je omgeving. Je gooit ons immers met kluiten en wilde peren en wanneer iemand in je buurt koittt begin je te schreeuwen alsof je een wolf achternazat. Je gedraagt je grof en je bewaarheid! het spreekwoord, dat spreekt van zure bureu. Wanneer ik niet het land van mijn voorvaderen bewerkte, zou Ik het met alle plezier alleen uit afkeer voor zoo'n buurman willen verkoopen. Maar, mijn beste Cnemon, laat die barbaarsche manieren varen en laat je niet door je hartstocht meevoeren, zoodat het je misschien zou ontgaan, dat je handelt als een verdwaasde. Neem dit als een vriendendienst van mij aan en moge het je voor goed genezen!

Cnemon aan Callipides.

4.

Eigenlijk behoefde ik je niet te antwoorden. Daar je echter nieuwsgierig bent en me, hoewel tegen mijn wil dwingt om met je te spreken, heb ik tenminste nog dit voordeel, dat ik door middel van een bode met je kan praten en niet persoonlijk me met je behoefde te onderhouden. Zoo moge dan het antwoord van de Scythen luiden: Ik ben inderdaad gek en bloeddorstig en haat het menschenras. Vandaar dat ik iedereen, die mijn woning nadert met kluiten en steenen gooi. Om twee redenen acht ik Perseus gelukzalig en wel omdat hij gevleugeld was en daardoor met niemand in aanraking behoefde te komen en zelfs niemand behoefde te groeten; maar vooral acht ik hem zoo hoog, om»dat hij met dat schild (se. het hoofd der Medusa) iedereen, die hij tegenkwam, in een steen kon doen veranderen. Wanneer ik eens die kunst machtig zou zijn, zouden er overal een menigte steenen standbeelden verrijzen en jij zou het eerste slachtoffer zijn. Wat scheelt je om me zoo de les te lezen en waarom wil je iemand, die zich aan alle menschen vijandig voelt, tot zachtheid brengen? Daarom ook heb ik het stuk land bij den weg braak laten liggen en levert het me minder vruchten op. Maar jij doet alsof je een van mijn bloedverwanten waart en wil me graag als vriend hebben, terwijl ik niet eens de vriend van mij zelf ben! Hoe kan je eigenlijk weten of ik een mensch ben?

Callipides aan Cnemon.

5.

Niets onderscheidt je van de verbannen misdadigers, zoo hard en slecht is je karakter! Toch zul je je moeten voornemen om in het vervolg je, zelfs tegen je wil, behoorlijk ten opzichte van ons te gedragen uit eerbied voor de „dii terminales”, die immers voor ieder gemeen zijn. Ik ben dan ook van plan om een offer te brengen aan Pan en mijn beste vrienden noodig ik tot deze plechtigheid uil?, zoodat ik zou willen, dat jij ook kwam. Met ons plengende en deelnemende aan het offer zul je zeker vredelievender gestemd worden, want Dionysus houdt ervan den toorn tot zwijgen te brengen en de blijdschap np te wekken en zal je bevrijden van je overvloedige gal, terwijl hij de lont, die je gemoed in woede pleegt te doen ontsteken met wijn zal blusschen. En wellicht zal het, wanneer ge luistert naar

de fluitspeelster, mee bewegend in het rythme en ongemerkt opgaande in de muziek, tot bedaren komen in je ziel. Het zou dan niet erg zijn wanneer ge wat onder den invloed van den wijn zoudt raken. En wanneer je dan, beneveld, toevallig den weg zoudt kruisen van een meisje op zoek naar haar kamenier of voedster, zoudt ge zeker tot groote dingen geneigd zijn, een jongeling waardig! Bij een offer aan Pan is dat toch niet verboden, want Pan zelf is er toe geneigd en in staat. Trek dus dien rimpel weg van je voorhoofd en laat de wolken, die je gelaat omfloersen plaats maken voor een zonnige blijdschap. Dit is de raad van een vriend, die het beste met je vóór heeft.

6.

Cnemes aan Callipides.

Opdat ik in staat zij je te beschimpen zend ik je dit antwoord en opdat ik iets van mijn woede tot je kan laten komen. Het liefst had ik je eigenlijk zelf hier om je onder handen te nemen. Waarom tracht je me te verderven, waarom beijver je je om mij ten gronde te richten, door die uitnoodiging tot een gastmaal? In' de eerste plaats huiver ik om veel menschen te ontmoeten en ik ontvlucht een offerande, zooals de lafaards den oorlog. Ik wantrouw ook zeer den wijn, die den geest belaagt. Alle Goden, waaronder Pan en de anderen groet ik gaarne in het voorbijgaan, maar ik offer hun nimmer iets, want ik wil ze niet lastig vallen. En Gij, verdwaasde, houdt mij nog fluitspeelsters en verlokkende muziek voor? Moet ik daar nu weer met je over twisten? Zoo schijnt het je dus goed om op een liederlijke manier met een meisje te dansen? Je doet me denken aan iemand, die zich hals over kop in het vuur of in een zwaard zou willen storten! Maar mijn vriend zul je nooit zijn, noch met behulp yan offeranden noch met andere middelen!

7.

Demylos aan Blepsias.

Mijn buurman Laches koos, het land en zijn gereedschap inden steek latend, het ruime sop en voer naar de Aegeische zee, ja men zegt zelfs, dat hij nog andere zeeën doorkliefde en op de golven het leven van een meeuw zich eigen maakte en met alle winden kampen moest; van het eene voorgebergte varend naar het andere en met

grooté winst voor oogen, zeide hij, belust op rijkdom, zijn geiten en vroeger leven vaarwel. Niet in staat om bekrompen en eenvoudig van de opbrengst van zijn land te leven en niet tevreden met wat hij had, maakt hij zich illusies over Aegypte en Syrië, bewondert hij de uitstallingen der kooplieden in de havens, is hij voortdurend bezig met het berekenen van interest en met zijn boekhouding, terwijl zijn geest brandt van verlangen naar winst en voordeelige assurantie-speculaties. Maar hij denkt niet aan de mogelijkheid van storm of tegenwind, noch aan de wisselvalligheid van zee en seizoenen. Voor ons biedt de grond, hoewel wij met veel inspanning weinig voordeel behalen, omdat de aarde minder wisselvallig is en op zich zelf betrouwbaarder dan de zee, heel wat zekerder kansen op goede verwachting.

8.

Phedrias aan Sthenon.

Veel schoone dingen, waarmede de aarde is getooid en waarmede zij ons allen voedt, groeien op het land. Sommige vruchten zijn er het heele jaar door, andere zijn slechts te genieten in hun seizoen. Van dat alles zijn de goden de scheppers, maar de aarde is de moeder en voedster tegelijkertijd. Zij schenkt het leven behalve aan rechtvaardigheid en ingetogenheid, aan de schoonste boomen en de heerlijkste vruchten. Minacht dus de landlieden niet, want zij zijn wijs. Hun taal is niet sierlijk en pronkt niet met een rijkdom van woorden, maar zij bezitten een stille wijsheid, waar mede zij in het leven de deugd nabij komen. Verbaas je niet, dat dit alles met betrekking tot het land zoo kunstig werd beschreven: wij zijn immers geen Lycische of Lydische boeren, maar Atheensche!

Utrecht.

A. D. v. REGTEREN ALTENA.
